

D. D.
DISSERTATIO ACADEMICA

De
PRÆDICATIO-
NIBUS
POLITICIS,
Cujus

PARTEM POSTERIOREM
Permissu ampliss. Facult. Philosoph.
in Regia & Illustri Academia

Aboënsi,

SUB PRÆSIDIO

VIRI CL.

Mag. HENRICI HASSEL,

Eloquent. Profess. Reg. & ord.

Pro Sumis in Philosophia honoribus,
Publico bonorum examini modeste

submitit.

S:æ R:æ M:tis Alumnus

PETRUS BILDMAN.

Sudermannus.

Die 19. Junii Anni MDCCXXIX.
horis post meridiem solitis.

ABOÆ,

Excud. R. Acad Typ. Joh. Kiämpe,

indus hageri, lex mag

D. D.
DISSE⁶RAT^TO ACADEMICA

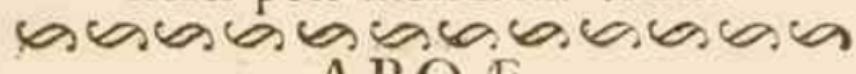
De
PRÆDICTIO-
NIBUS
POLITICIS,
Cujus

PARTEM POSTERIOREM
Permissu ampliss. Facult. Philosoph.
in Regia & Illustri Academia
Aboënsi,
SUB PRÆSIDIO
VIRI CL.

Mag. HENRICI HASSEL,
Eloquent. Profeß. Reg. & ord.
Pro Summis in Philosophia honoribus,
Publico bonorum examini modeste
Submittit.

S:æ R:æ M:tis Alumnus
PETRUS BILDMAN.
Sudermannus.

Die 19. Junii Anni MDCCXXIX.
horis post meridiem iohitis.

ABOÆ,

Excud, R. Acad Typ. Joh, Kiämpe,

S. & R. & M:is

MAGNÆ FIDÆI VIRO

Per-Illustri atque Generosissimo

DOMINI. ISAACO
FUNCK

SUPREMO in AULA REGNI SVE-
CLÆ Ceremoniarum
PRÆFECTO

MÆCENATI MAXIMO.

*Q*uo verborū cultu, aut quo preci-
pue indicio submissam animi ob-
servantiam TIBI, GRATIOSISSIME
DOMINE, declarabo? Vereor ut quid-
quam vel splendore ILLUSTRIS NO-
MINIS TUI, vel tantis in me meritis
dignum, jejuna preferre valeat suada.
suspenditur tacito metu pectus cogitatione
rei?

rei & animus & oculi densa veluti caligine
offunduntur. Vix tanta a PATRONO
in Clientem profecta unquam sunt bene-
ficia, quanta INCOMPARABILI pror-
sus FAVORE in me concessisti. Ut alia
jam pretermissam, labores Academicos,
TUÆ BENIVOLENTIÆ AU-
RA refocillatus, exantlavi; quo-
rum particula presens dissertatio, suo
quidem nitore destituta, sed ILLUSTRI
TUO NOMINE sat nitida redit &
in sinu TUO TUTELAM PATRO-
CINIUMQVE exspectas firmissimum.
utinam, MAXIME MÆCENAS, e-
odem illam quo hactenus Auctorem aspe-
ctu digneri velis! Cumulet TE DEUS
tot animi corporis ac fortune bonis, quot
TUIS meisque respondere votis & ad
perennem TIBI GENEROSISSIMÆ-
QVE TUÆ FAMILIÆ felicitatem
constituendam conservandamq; amice con-
spirant!

PER ILLISTRIS ATQVE GENERO-
SISSIMI NOMINIS TUI.

devotissimus
cultor

PETRUS BILDMAN.

VIRO

Adm. Rever. atque Amplissimo

Mag. INGELLO HELSTADIO

Reg. Gymnasii qvod Sreng. florēt,

S.Theol. Lectori Prim. Consistorii Adsef-

jori æqvissimo, Eccles. Sallidens. Pastor i &

Præposito longe meritissimo,

PATRONO

Eternum Suspiciendo.

Plur. Rever. atque Preclarissimo

VIRO

Mag. ANDREÆ GERINGIO

Eccles. qvæ in Bettina DEO Colligitur

Pastori Meritissimo Promotori & Benefac-
tori optimo.

OB beneficia prorsus paterna in se col-
lata spemque ulterioris favoris cer-
tissimam, exiguum hocce munusculum in
gratissimi & venerabundi animi signum
offert, dat, dedicat

*Adm. Rever. Amp. & Præcl.
Nom. Vestr.*

cultor observan-
tissimus

PETRUS BILDMAN.

I. N. f.

§. V.

Ut fundamentum prædictionum politicarum cognosci debet præsens rerum status, quo spectant.

§ VI.

I. Ingenium nationis.

§ VII.

II. Forma Regiminis.

§ VIII.

III. Mores summorum Imperantium & Ministrorum.

§ IX.

IV. Libratio ordinum.

§ X.

V. Instituta Civilia.

§ XI.

VI. Statuum Exterorum ratio.

§ XII.

Ulteriorius in politico requiruntur.

I. Sagacitas ingenii.

A

§ XIII.

§. XIII.

II. Rerum Civilium Experientia

§. XIV.

De Certitudine Prædict: Polit: agitur.

§. XV.

Fundamenta spuria præd. Polit. rejiciuntur.

§. XVI.

Quid de omnibus & prodigiis tenendum sit, exponit.

§. V.

Voniam in antecedentibus, qua fieri potuit brevitate, exposuimus

varia futurorum contingentium genera, & quid sint prædictiones politicæ, an & quantum possibles; restat, ut de ipso fundamento, breviter disseramus, cui Politicus vaticinia

nia sua superstruere debet, si quid de eventibus civilibus præfigire queat. Qvum genuinus mutationum fons cu-juscunque Reipublicæ in præ-senti rerum statu delitescat; ne-cessè quoque est, ut illum cum omnibus suis rivulis, quam diligentissime rimitur. Si ve-ro extra hanc sphæram funda-mentum prædictionum suarum quæsiverit, sagacitas ejus in meram abit stultitiam & super-stitionem.

§. VI.

UT eo melius præsens rerum status cognoscatur, inge-nium & mores gentis, natu-ram loci, cum cæteris circum-stantiis novisse expedit. Tan-ta n, hic spectatur diversitas,

ut, excepta communi naturæ cognatione, singula mortali-
um individua, vix quoad ex-
ternam faciem comparari pos-
fint multoqve minus singulæ
nationes in moribus & placitis
consentiant; quum ipsa natura
inter illas quoddam constitue-
rit discrimen. Unde in toto
terrarum orbe, vix una floret
Respublica, quæ ad amissim
studiis & consuetudine alteri
respondet; sed pro suo genio,
regionis & temporum vicissitu-
dine, leges & instituta sibi con-
venientissima, unaquaque ex-
cogitavit. Est enim, qui-
dam quasi spiritus, qui singu-
lis regionibus proprius nascen-
tibus hominibus patriæ habi-
tum & cupiditates statim inge-
ne-

rierat. (a) Hinc inveteratas quasdam, & ex natali solo veluti enatas virtutes & vitia apud quasdam gentes aut commendant aut notant Historici. Qvod in universum de integris nationibus non solum, sed de familiis etiam & quibusdam professionibus verum esse experientia dudum comprobavit. Nostrum non est morū characteres gentium quarundam exprimere; hoc tantum volumus, ut Politicus indolem & naturam istius populi sibi probe perspectam habeat, de cuius statu aliquid praedicere cupit; quoniam inde caus Reipublicæ nonnunquam dependent. Temporaria n: hominum ingenia ad seditiones &

& motus ciendos aptissima, præcipue si æmulatione, invidia, luxuria, sive alia animi intemperie laborent, raro sine pacis externæ disturbance qui-escunt. Præter diurnū convictū ad ingenium nationis cognoscendum, Politico, Historiam ejus & periodos fatales cum caussis suis percurritisse prodest; Exinde enim tanquam ē specula, exempla virtutum, vitiorumque contemplari, ac priſcam temporum & rerum mutationem cum habitu præsentis fortunæ conferre potest.

(*) *Barclaji Icon. anim p. 20.*

S. VII.

Quemadmodum Medicus curationem ægri corporis male

male auspicatur, nec melius de
sanitate istius conjecturas in-
stituit, si naturam valentis &
conditionem ægroti ignoret; I-
ta quoque Politicus pessime de
futuris Reipublicæ fatis judicat
nisi formam regiminis qvidve
ratio status postulet intentiori
cura indagaverit. Hæc ut mul-
tiplex esse solet, ita ratio sta-
tus pro diversitate ejus muta-
tur. Singulas formas peculia-
ribus principiis fundatas esse
constat, & iis artibus, qvibus
hæc conservatur, illam destrui
experientia docet. Videtur in-
super insita certis gentibus oc-
culata qvædani vis ad ample-
tendani certaini imperii formā;
ita ut non quilibet cuique gen-
ti, sed hæc duntaxat profit,
quam

quam quasi naturali quodam
instinctu appetit. Sic mixtam
imperii formam civitatibus nō
nullis accommodatissimam esse
cernimus, in quibus commercia
florent & varii dantur op-
fices, qvi libertati & privilegiis
suis amulantur, principum au-
~~x~~elis dissident & nesciant mini-
strorum potentiam avertantur.
Regna iterum vastissima facili-
us imperio Monarchico ,
qvam alio continentur re-
gimine; licet natura & geni-
us populi aliud interdum po-
scat. Notissimum denique est,
qvod summa potestas in civita-
te aliquando penes unum ho-
minem sit, nonnunquam pe-
nes potentiores s. optimates ,
vel penes concilium ex univer-
sis

sis constans. Unde tres vulgo regulares Rerumpubl. consituantur species: Monarchia, Aristocratia & Democratia. Morbidæ sive irregulares tot cœle possunt, quo aberrationes fuerint a rectitudine, h.e. à vera unione civitatis cum salute communni. Sed quoniam supra dictæ species, initar humorum in corpore humano, varie temperantur, ut, excepto dominio absoluto proprie sic dicto, raro inveniatur civitas, cuius forma regiminis non sit mixta, quamquam propter externam faciem & verborum politicorum pompam, hac vel illa denominatione & titulo superbiat. Quare etiam sua difficultate non caret de forma,
sive

sive rectitudine & irregularitate civitatis pressæ aliquid pronunciare, nam vulgares Politicorum regulæ vix sufficiunt, quia illi extra oleas sœpe vagantur, cum formas Rerum-publicarum ad sua scita & postulata per certas distinctasque regant classes & ex iisdem de eorum rectitudine & irregularitate, quam vocant, dictatoria pronuncient auctoritate. (a) Ideo ex administratione jurium maiestaticorum & interiori nexu, quo partes imperii unitæ fūt, forma dignoscenda erit. (b) Leges fundamentales sive jus publicū, pacta & conventa imperantium & Civium, quæ auctoritatem imperii, modum creandi magistratus, privilegia &

& immunitates singulorum ordinum præscribunt, uberrime hanc rem declarare solent. Parvi ratione regularitas exinde iudicatur: si forma introducta, a singulis approbata atque conexio partium summi imperii ita temperata sit, ut cum salute civitatis exacte & quantum fieri potest, conveniat. Eo perfectior itaque civitas censenda erit, quo magis vis summae potestatis & præstatio obsequii uniuntur & tendunt ad primarium civitatis finem, si-
ve salutem publicam. Nec refert plures consentientibus im- perent, an pauciores; an seorsim unus & quibus demum legibus. (c) Probe tamen consti-
tutio & interna Reipublicæ na-

tura distingvenda erit ab administratione ejus: quia olim deprehensum est formam in civitatibus qvibusdam, salubermissimis legibus & pactis niti, quæ tamen malitia hominum & iniqitate temporum corruptissime obseruantur. Et quamquā in imperio jam constituto, de forma & summa potestate in epte garrisce vel sentire effrenata non solum sit licentia, sed detestanda quoque impietas, quæ statim in ultimum discrimen conjicere potest; qvum vulgus novitatis semper avidum, præcipue si vana spe meliorum temporum laetetur, seditiones & turbas excitare possit, plurimum tamen Politi ci interest, formam imperii

ac-

accuratissime novisse, unde colligitur, num præsens regimen potius, quam aliud alicui populo conveniat & quamdiu salvus permaneat status, si idem retineatur. Præterea observandum, quod in singulis imperiis, ratio status limites justi & honesti offendere non debet. Esto, quod actus turpis pro præsentि rerum conditione aliquid commodi civitati præstare videretur; re tamen accuratius pensata, plus temporis progressu mali infert, quā utilitas sperata unquam profuit.

(s) *Wilde Hist. Pragmat. Cap III. p. 209.*
 (v) *Treuer obs. ad Puff. (c) C. Wilde p. 211.*

§. VIII.

EX moribus Principum, nec non ministrorum ac aulicō-

corum, quibus summa Reipu-
blicæ plerumque commissa est,
auguria captantur politica. Et
sicut a nutu sumorum impe-
rantium in quacunque regimi-
nis forma, sive unus, plures
vel pauciores fuerint, negotia
civilia quoad maximam partē
dependent, ita fata civitatis
laetiora vel tristiora horum vir-
tutibus vel vitiis debentur. Quā
vitam illorum haud raro imi-
tentur subditi, Republicæ in-
terest, ut præ ceteris etiam
mortali bus, eximiis virtutibus,
animi ac corporis dotibus orna-
ti sint, quæ ad maiestatem co-
rum augendam, & felicitatē cō-
munem promovendam pluri-
mum faciunt. Magnitudinem
tamen virtutis heroicæ in prin-

cipibus suspectam habere solēt
prudentiores, qvum illam in
utramque partem sāpe inter-
pretentur diversi. Lucent præ-
terea imperantes non sua tan-
tum, sed aliena quoque virtute,
ministrorum nempe prudentia
& habilitate, quorum humeris
maxima interdum civitatis
negotia incumbunt. Eorum i-
gitur indoles, studia & inclina-
tiones, uti supra suo loco mo-
nuimus, exaēte observentur:
an tanto oneri ferendo pares,
qvibus virtutibus & vitiis prin-
cipi & Reipublicæ profint vel
obsint, quave justitia & fide
negotia publica current, Huc
spectant qvodammodo aulici
aliæque personæ illustres, quæ
circa summos imperantes ver-
fan-

sunt, & tam bona, quam
mala in aures eorum insulurra-
re possunt, quarum mores ca-
tenus cognoscendi, quatenus
ad consilia aliquid; sive aperte,
sive occulte per se vel per alios,
conferant. Verum ut imperan-
tium prudentiae, justitiae aliis-
que virtutibus salutem, pacem
ac tranquillitatem cæteraque
fortunæ bona, accepta referunt
subditi; sic eorum culpa fune-
stissimas quoque calamitates ac-
cipere interdum coguntur. Ac-
cidit illud quando imperio ge-
rendo inhabiles sunt, aut sub
prætextu aliquo jura imperii vi-
olant, vel variis animi morbis
laborant, utpote superbia,
cruelitate, luxuria, avaritia a-
liisq; pestiferis vitiis, quibus se-
met-

metipos, totamqve Rempubli-
cam in casus horribiles præci-
pitant. Tales maxime metu-
endi sunt, præcipue si pravi
ministri & adulatores accedant,
qui libidini eorum & ambitio-
ni suæ velificantur. Hinc cæ-
des & rapinæ: contumeliæ &
civium illusiones, præmiorum
ac honorum nundinationes &
similia, qvæ metum quidem
civium augent; obsequium ve-
ro minuunt & animos eorum
ad novas res moliendas impel-
lunt.

§. IX.

INterior illa relatio s. propor-
tio, qvæ inter ordines impe-
rii esse deber, Politicum non
fugiat, si eventus rerum civi-
lium prædicere cupiat. Ut in

B

qua-

qvacunqve imperii formia cives
in certos ordines dividantur, ad
evitandas confusiones & per-
turbationes in negotiis civili-
bus, summe necessarium est.
Usu quoque penes omnes gen-
tes, qvibus s̄eva pepercit barba-
ries receptum novimus, cives
respectu virtutis, generis & opū
in classes distingvere, licet qvi-
busdam plures, aliis pauciores,
ob temporum conditionem,
morum dissimilitudinem & le-
gum discrepantiam placuisse
constet. Quare qvot in qua-
cunque civitate esse debeant
ordines, morose non disquiren-
dum esse censemus. Paſta &
conventa populi ultimam hujus
controversię sibi vendicant de-
cisionē. Ad ſtabiliendam tamen
secu-

securitatē publicam opus est, ut
 omnes omnibus nexu ac vin-^{cc}
 culo qvodam inter se & cum^{cc}
 Republica conjungantur, (a)
 Ubicunque n. ratio hujus vin-
 culi turbatur, status quoque
 Reipublicæ in periculo versa-
 tor; cujus rei plurimæ possunt
 esse cauſſæ secundum diversi-
 tatem formæ in unoqvoqve re-
 gime. Sic in statibus mixtis
 variæ sunt occasiones, qvæ
 hanc proportionem inter cives
 frangere possunt, qvas singu-
 las enumerare hujus non est lo-
 ci. Commune fere malum in
 omnibus est persuasio illa ni-
 miæ inæqualitatis ob paucita-
 tem eorum, quibus ad hono-
 res pater aditus, sicut in Ari-
 stocratiis & Oligarchiis, ubi ma-

xima pars plebis, aut cujuscunque ordinis viri, virtute præ ceteris eminentes, ab honoribus & officiis publicis excluduntur. Nimiæ quoque potentiorum opes in ejusmodi statibus locum magnæ interdum jactaræ faciunt, qvoniam qui iisdem affluunt, præcipue si generis nobilitate superbiant, vel seditione agitent consilia, vel cæteros, quantum in illis est deprimant. Plebs iterum libertatis & divitiarum æmula, quæ paupertati & insuetis oneribus ingemiscere cogatur insolentiam eorum ferre non potest. Hinc illæ lacrymæ vulgus suimus, sine gratia, sine auctoritate his obnoxii, quibus si Respublica valeret, formidini essemus. (b)

Ut graviter queritur Catilina a-pud Salustium. Quin etiam experientia compertum est, zelum quendam quasi naturalem esse inter ordines in Republica, dum unusquisque ordinis sui commoda promovere studet, unde quovis obtentu sibi vicissim laqueos struunt & noxia machinantur. Et quamquam caussæ interdum levissimæ sint; maxima tamen comitantur incommoda, ubi seditiones concitant & mutacionem status producunt. Verissime igitur Titus Livius: *Æternas opes esse Romanas, nisi inter se metiplos seditionibus faviant.* (c)

(a) Bodin de Repub. Cap. VIII. n. 348.

(b) Sal. Conj. Cat. Cap. XX.

(c) Histor. lib. II. Cap. X LII.

Cæterum uti musculis, nervis
& venis corpus humanum,
sic variis institutis Republicæ
compages continetur, qvorum
haud ignarus Politicus esse de-
bet, si fata illius prævideat. Hæc
d' verso modo diversis civitati-
bus comparata esse solent; nos
tantum communiora verbo sal-
tem nominabimus. Sine legi-
bus nulla usqve consistere po-
tuit civitas, qvæ qvid agen-
dum, qvidve omittendum sit
sub pœnali sanctione præscri-
bunt. In censum hic venit in-
primis jus privatum, nam publi-
cum & leges fundamentales ad
formam regiminis pertinent. A
legum custodia, æqua interpre-
tatione & execuzione, justitiae
ad-

administratio dependet: quæ ut
remota processus ambage, sine
personarum respectu pro indo-
le caffarum, & quæ circa il-
las circumstantiæ obveniunt, in-
ter membra civitatis peraga-
tur suprema lex postulat. Ubi
vero minores fures **in** compre-
dibus, majores elabuntur, ibi ju-
stitia carcere inclusa jacet, &
perversus rerum status existit.
Legum notitia admodū est Po-
litico necessaria, sine qua nec
justitiæ administrationem, nec
rationem qvorundam publico-
rum actuum facile capere po-
test. Proximum huic locum
occupat œconomia totius Rei-
publicæ, cuius est dispicere qva
ratione tributa & redditus pu-
blici disponantur & exigantur.

Huc

Huc spectant artes & commercia, vestigalia, portoria, venae metallicæ & plurima alia, quæ si ad usum publicum, legibus & justis privilegiis attemperentur, firmissima sunt fulcra, quibus potentia & robur torius corporis politici, belli vel pacis tempore innititur. Secus vero si fiat, cives certe enervantur, pauperes de primuntur ac tota Respublica omnibus rebus exhausta sponte collabascit. Facies rei militaris etiam cognoscenda erit, quoniam in eius finu ac tutela serenus tranquillusque beatæ pacis status acquiescit. (a) Hæc, hostili metu ingruente, firmissimum Reipublicæ præsidium censetur; ideo non ex peregrino tan-

tantū sed domēstico quoq; milite
 constabit , nec multitudine mi-
 litum, sed eorum virtute ac ducū
 prudentia & prætantia æsti-
 manda erit. Genius populi &
 natura loci , rei militari pluri-
 mum addunt vel detrahunt.
 Si autem vel culpa eorum, qvi-
 bus summa rerum demandata
 est, vel diuturno pacis otio di-
 labatur , nomen & imperium
 amittere potest Respublica.
 Rem insuper literariam , qvō
 aliquo modo spectat educatio
 juventutis novisse summopere
 expedit. Qyamqvam n. ma-
 ximas olim Respublicas sine li-
 teris floruisse nonnulli conten-
 dant; non tamen capropter
 studia & artes liberales e vita
 civili proscribendas esse existi-

ma-

mamus. Gentes quasdam, licet barbaræ audiant, modo in civitate legibus & institutis firmata, vixerunt, tantum ingenuas excoluisse artes credimus, quantum suæ Reipublicæ necessitas exegit. Palmarium caput, & scopus literarum hic esse debet, ut ad utilitatem publicam & indolem vitæ civilis dirigantur. Ubi hoc sit educatio juvenutis recte instituitur; quæ seminarium totius civitatis est, cuius minime levis habenda erit cura, si prudentibus viris Respublica, fidibus Ecclesia Doctoribus, bonis viris omnis vitæ ordo non destituatur. Quemadmodum vero præcipua actionum humanarum varietas adeo a prima dependet educatione;

tione ut , qvibus a teneris ad-
fvescimus moribus & institutis,
qvaliacunqve fuerint , ea per
reliqvam ætatem plerumqve
redoleamus ; qvarè frustra pro-
mulgantur leges , in cassum ju-
bent , suspendunt , decollant ,
nisi ab ineunte ætate affectus
& inclinationes represserit se-
ria educationis cura . Ubi ab
ipfis incunabulis verecundiax fi-
nes impune temerantur , nihil-
qve refert , atri an albi sint ho-
mines , ibi qvoqve fortuna Rei-
publicæ cum moribus civi-
um mutatur . Disciplinæ igitur
juvenile convenientiam vel dis-
crepantiam cum fine civitatis
examinare debet Politicus ; qvū
ex hoc fonte tristiores ejusdem
casus , turbinis instar nonnun-
qvam

qvam prorumpant. Status de-
niqve religionis ante omnia in-
Republica cognoscendus erit.
Quamq; n. ad cōciliandam
sumini Numinis gratiam inpri-
mis dirigatur vera religio; qvā-
tum tamē mōmēti ad vitam ci-
vilem conferat vel inde appa-
ret, quod sine vinculo reli-
gionis nulla Civitas steterit vel
stare unq; possit. Rationē addit
Cicero: Pietate sublata, fides^{cc}
etiam & societas humani gene-
ris & una excellētissima virtus^{cc}
justitia tollitur. (b) Omnis qvi-
dem multitudo, religione, ve-
ra vel falsa sive superstitione
ducitur, cuius maxima quoque
est vis, præcipue si eam majori-
bus acceptam referat; sed hoc
non impedit, quo minus reli-
gio

gio pura illa & sincera cui
bet imperio & Reipublicæ opti-
me conveniat, qvæ a Deo pro-
fecta non modo animarū con-
sulit saluti; verum ut magna
sui parte legis naturalis fulcrū
& illustratio securitati publicæ
quam maxime inservit. Pestil-
fera Atheorum turba, qvæ o-
mnem societatem evertit e Re-
publica & hominum consortio
prorsus excludi meretur. Variæ
sectæ & erroneæ circa religionē,
opiniones ubi soventur, vel
minima oblata occasione ad
animos plebis inflammandos ac-
comodatissimæ sunt, Quantu-
mique turbarum in Anglia,
Gallia, Germania, Polonia i-
mo & olim in patriâ nostra
excitarint, omnium tereseculo-
rum

rum monumenta loqvuntur.
 Haud minori periculo res agitur, quam religio Christiana, pro diversa ratione status, mutatur, & fit potentiae & avaritiae involucrum, quo male susceptis negotiis honestior aliquis obtendatur praetextus. Unde experientia confirmat, rarissimas admodum seditiones & revolutiones in imperio civili accidisse, quæ communi hoc symbolo: pro Religione & Libertate, iniquissimas plerumque causas vanissimæque ambitionis oestrum tanquam fulco non obliverunt.

(a) *Val. Max lib. II. Cap. VII.*

(b) *Lib. I. de Nat. Deor.*

§. XI.

ANIMUM quoque attendere
debet Politicus ad omnia,
quæ quocunque modo ad fe-
licitatem , vel destructionem
suæ pertinent civitatis. Vicinos
itaque aliosque populos , qui
huic prodesse vel obesse pos-
sunt, cognoscet , quoad in-
clinationes, formam regiminis,
vires, fœdera, jura & obliga-
tiones ac omnia illa , quæ mu-
tationes in imperiis producere
valent. Ita n. comparatus est
nexus Rerum publicarum , ut
in iis quæ ad conservationem
status spectant non interrupta
quasi catena invicem cohæreāt,
nec unius commodum absque
alterius emolumento vel da-
mno facile comprehendi pos-
sit, præcipue postquam com-
mer-

mercia ad promovendam utilitatem publicam, & foedera ad avertenda pericula inter Republicas recepta fuerunt. Hinc funesti unius calus vicino populo ruinam portendere possunt, quemadmodum exempla eorum, qui vi & armis potentiorum, subjugati fuerunt, satis comprobant. Videtur etiam veluti inverterata æmulatio inter quasdam civitates, vel ob communem status rationem, vel alias causas; unde utilitatem, justi prope & æqui matrem fieri plerumque cernimus, quæ diutiuspace nostra nos frui non sinit, quam illorum interest, qui vicinæ Republicæ fata hac ratione metiuntur.

§ XII.

PRESENTI hominum rerumq;
PINDOLE perspecta , saltem
in quantum negotiorum natu-
ra hoc postulat; ad rite de fu-
turis eventibus hariolandum re-
quiritur singularis ingenii sagas-
citas eaq; tam ætate matura,
qvam naturali impetu eximia,
& percipiendi & judicandi vi
promptissima: ut non solum ex
suo marte in dubiis rebus ali-
qvid depromere valeat; sed et-
iam ex tanta hominum institu-
torumque diversitate aliqua ra-
tione colligat, qvid in posterū
fata decernant. Supra vulgus
certe sapientis ingenium, nec
qvibusvis hominum concessum
est , sed iis duntaxat , qvibus
ex meliori luto pectora finxit
sapientissimus rerum Auctor.

C

Pri-

Prisca ætate, qui hac pollebant
conjecturandi sagacitate, eos Hist
toriæ tanqua peculiari genio in-
stinctos posteritati suspiciendos
sistunt. Themistoclem & Ci-
ceronem antea laudavimus: ne-
mo C. J. Cæsare verius judica-
bat de præsentibus, nemo futu-
ri callidior erat. (a) Nec sua lau-
de fraudandi sunt hujus & me-
dii ævi Viri sagacissimi. Reges
& Principes, quos ut in aliis supra
communem hominum for-
tem positos, ita præ ceteris
præsaga interdum vi præditos
fuisse constat. Hoc de Ferdi-
nando Catholico Hisp. Flechier
(b) & de Ludovico Magno Gal-
liæ Rege auctor libelli Gallici
(c) testantur. Aliorum Illustrium
virorum laudes apud Historicos
passim occurunt.

(a)

- (a) Boet. *dissert. de C. Jul. Cesare Th.*
 29. (b) *Hist. Card. Xim. l.b. III. 506.*
 (c) *de nouveaux interet de Princes fol.*
 43. seq.

§. XIII.

VERUM sine experientia pa-
 rum felix Sagacitas; hac
 igitur instructus erit Politicus:
 duplice nimirum aliena vel pro-
 pria. Illa partim ex conversa-
 tione cum viris prudentissimis,
 qui diu in aëlu rerum versati
 fuere, comparatur; partim ex
 diligente Historiæ pragmaticæ
 lectione tam suæ quam aliarū
 gentium. Huc faciunt monu-
 menta optimorum scriptorum,
 quæ de pluribus simul, vel de
 peculiari aliqua Republica, vel
 speciali ejusdem negotio con-
 signata sunt. Exinde n. tan-
 quam e limpidissimis fontibus,
 varias regiminum formas, Re-

rum publicarum ortum, progressum, mutationes, conservations & eversiones, cum suis causis, cur & quomodo tales acciderint, haurire licet. Qvod haud exiguū robur experientiæ addit, quum exempla sibi & suæ Reipublicæ salutaria non minus, quā noxia inde deprehenderit. Verum et si Historia plura rerum civilium experimenta exhibet, quam ipse usus; ab ejus tamen lectione difficilimū est singula quæ in quoeverque casu obvenerint invenire, quare hunc defectum supplebit quodammodo experientia propria. Non quidem diffitemur pauca solummodo esse, quæ cuique homini experiri contингunt, ob breve vitæ currículum, ingentem rerum civili-

um

um multitudinem, qvarum
 qvædam rarissime accidunt,
 qvædam særissime mutantur:
 plurimum nihilominus præ-
 stat, ubi qvis rebus gerendis
 ipse interfuerit; majori certe
 attentione citius & tutius mo-
 res, leges, consilia & qvæ-
 vis Reipublicæ arcana capit,
 in qvorum ~~necessus~~ ne sagacissi-
 mus qvidem alias penetra-
 ret. Accuratius etiam circum-
 stantias minutissimas perpen-
 dit, quæ in cœlibus occur-
 runt & modum agendi variat.
 Effectus eosdem in vita Civili
 recurrere sœpe compertum est,
 sed nunquam fere caussas cum
 iisdem circumstantiis. Nec
 qvisquam ab Historicis has ple-
 ne exspectet; qvum variae
 sint rationes, ob qvas vel non

exprimuntur, vel fictæ pro veris substituuntur. Genius denique negotiorum melius in actu rerum perspicitur, quam in annalibus deprehenditur, qui æque diversus est ac ipsa negotia; quoniam singulis suis peculiaris, quem ab ipso tempore belli scilicet vel pacis, subjecta rerum materia & aliis circumstantiis mutuantur, & nonnunquam tantum efficit, ut optimi Politici in arena capere consilium cogantur. Hæc autem eo fine a nobis non disputantur, quasi Politicus Practicus nihil sine experientia in negotiis publicis efficere posset, quod falsū esse ipsa dudum docuit; sed ea tantummodo breviter adduximus, ut, quibus instrutus esse debeat subsidiis, appearat

at, qvi occultos rerum civili-
um eventus conjectura asseqvi
desiderat.

§. XIV.

Superest, ut paucis nos expe-
diamus qvid de veritate &
certitudine Prædictionum Po-
liticarum sentiendum sit. Cau-
te hic ambulandum est. Nam
si qvis ex conjecturis certissima
fecerit oracula, merito suæ cre-
dulitatis pœnas dat; si vero o-
mnem eis denegaverit certi-
tudinem, fabulam prudentiam
facit humanam, cuius ductu
negotia civilia aguntur, qvæ
& præsentia ordinat, futura
prævidet & præterita recorda-
tur (*a*) Itaque qvo magis vel
minus concurrunt prælentiuni
notitia, sagacitas ingenii &
experientia, eo prædictiones
cer-

certiores, vel incertiores sunt
Certitudinis vel probabilissimi
certos definire gradus sphærā
rerum Civilium transcendit.
Multa qvidem hic objici pos-
sunt: ut res humanas esse flu-
xas & instabiles, qvippe qvæ
ab hominum pendeant arbitrio
variisqve involutæ sint circum-
stantis Plurima, quæ in Civilib is
occurrunt, fortuito fieri, qvo-
rum a priori nulla ratio reddi
potest & similia. Verum ista
partim nos non feriunt, qvo-
niam Apodicticas esse non con-
tendimus; partim tanti hæc
non sunt ponderis, ut semper
falsas esse evincant. Esto, qvod
negotia civilia tanta volubilita-
te rotentur, continuo & cœco
tū impetu illud non fit, sed va-
riam, ut suo loco demonstra-

vimus, ex hypothesi caussarum involvunt necessitatem, qvæ interdum efficit, ut aliter qvam fiunt evenire nequeant. Patet hoc si infinita series esse etuum civilium æstimetur, ad qvos caussæ naturales æque ac civiles concurrunt. Sic inclem tam aëris charitas seqvitur annonæ, qvam fames, pestis & cæteramala excipiunt. Sic orto dissidio ob habitum præsentis status in Republica, non amplius in nostra potestate est, quod plura non erumpant incommoda, quibus summa rerū turbatur, qvæ probabiliter a viro prudente, qvi conditio nem status noverit, prædicti posse nemo forsitan negaverit. Contingentia qvædam sunt, qvorum præscientia admodum dif-

ficilis, at illa etiam suas
habent caussas, sive naturales, sive
morales, qvarū nonnullas huma-
no ingenio invias esse antea pro-
bavimus; quædam interdū qua-
dantenus cognosci possunt, licet
tuto non prædicantur. Qvare
non negandum erit prædictio-
nes particularium qvorundam
eventuum raro esse certas. Arca-
num quoque providentiæ Divi-
næ moderamē, mortalibus pror-
sus imperscrutabile illas red-
dit incertas, qvum sæpe stupen-
do & ineffabili modo res huma-
nas regat gubernetq;. Hinc fallūt
sæpe prædictiones, at exinde non
sequitur, quod semper fallant.

(a) *Lipſ. Pol. lib. I. Ca. VII §. 12.*

§. XV.

PAUCA quædam de spurīs
prædictionum Politicarum
fundamentis addere vi-

sum est. Varia hic commenta
 & deliria ad nauicam coacer-
 vare prolixoque argumento-
 rum apparatu refutare animus
 non est, qvum hoc dudum a
 viris eruditissimis satis superque
 præstitum sit. Atro solummo-
 do calculo notabimus, quæ Ma-
 thematicis & Physicis figmen-
 tis, originem debent. Mira
 certe fuit Platonis sententia, si
 non tanto ingenio indigna,
 qvum concentui harmonico &
 viribus quorundam numerorū
 Rerum publicarum adscriberet
 mutationes & interitus. In-
 eptiarum arguitur ab ipso A-
 ристotele, (a) quem plurimi Phi-
 losophorum secuti sunt, qui hoc
 mysterium capere non potuerūt
 Prolixe quidem in explicatio-
 ne hujus ænigmatis laborat Joh.
bo.

Bodinus^(b), num vero rem acutetigerit alii judicent. Rejicit numeros Platonis, sed eorum loco superstitione septenarium & novenarium adorat, quos fatales non tantum hominibus, sed integris etiam regnis, farragine quadam exemplorum, miscendo sacra profanis probare annititur. Fecit hoc ipsum virum aliquin eruditissimum novitatis suspectum, quare censuras eruditorum evitare non potuit (c). Alii, ut Astrologiae judicariæ patroni, tutorem viam divinandi se invenisse gloriantur, dum fata regnum & Rerum publicarum in astris descripta esse volunt. Verum inter se ipsos non consentiunt. Nonnulli
ce tis planetarū aspectibus & conjunctionibus; alii vero peculiari alicui sideri: quidam denique motu terræ eccentrico insolitos e-jusmodi effectus adjudicant. Sed vanissima hæc otiosorum hominum somnia non solum sacra prohibent oracula, sed passim Ecclesiæ Christianæ consilia ad

orcum dudum damnarunt; qvum
 fundamenta veræ religionis ever-
 tant, tranquillitatem publicam
 turbent, Principum securitatem
 offendant & materiam eis sœvi-
 endi præbeant(*d*). Digno ludibrio
 eos perstringit Tacit: Mathema-
 tici (Astrologos puta) genus ho-
 minum potentibus infidum, spe-
 rantibus fallax (*e*) Nec adeo cer-
 ta sunt, quæ ex cometarum ap-
 parentiis eduntur vaticinia. Quā-
 vis, teste Cicerone, (*f*) ab ulti-
 ma antiquitatis memoria nota-
 tum sit, cometas semper calamiti-
 tatum prænuncios fuisse; illa ta-
 men experientia non ubiq; tuta
 & infallibilis censenda erit; qvum
 seqvioris ætatis Astronomi, ut &
 alii viri eruditæ tñtiori experientia
 & firmissimis rationib⁹ ab isto me-
 tu homines liberare tentaverint.
 Idem esto judicium de qvibusdā
 Meteoris, qvæ magnum rudi ple-
 beculæ terrorem incutere solent,
 qvæ certissima imminentis ma-
 li præsagia; verum dudum de-
 pre-

prehensum est talia phœnomena suas in aëre vel aliunde cauſas naturales habere, nec aliud prænunciare qvam ſubitam interdū tempeſtatis mutationem. Huc quoque pertinent Enthusiaſticæ revelationes, ſpectra, variæ artes divinandi, nomina, loca, dies & anni fatales ex quibus vel abditos futurorum caſus prædice-re vel omnia rerum gerendarum captare foient vaniſſimi vates. Hinc fallaces, ſuspectæ, pericu-loſæ visiones & vaticinia, quorū quædam tam obſcura & perplexa, ut nunquam intelligantur, alia impia, ſuperftioſa & exſecrāda. Itaque caveamus à tot ac tantis impostaſoribus; qui divina-trices artes profitentur.

(a) *Pol. lib. V. c. XII. pag. m. 612.* (b) *de Republ. lib. IV. Cap. II. 419.* (c) *Conr. de Civ. Prud. Cap. XIV. p. m. 361.* varia de eo judicia vide apud Pet. Bælium vocab. Bodin. (d) *Vit Tych. Brab. Rue. II. fact. Paul. Piaſec. ad an. 1604.* vide Überius Reinhard. obs. ad Lipſii *Pol. lib. I. Cap. IV. p. 249 & 225.* *Hift. lib. I.* (e) *lib. II. de nat. Deor. pag. 215.*

§. XVI.

Tandem qvum in Theatro hujus mundi supremum & ultimum locum occupet Providentia Divina , cuius stupendo moderamine imperia Civilia conservantur , mutantur & evertuntur ; non alienum est singulari Dei bonitati hoc debere homines, qvod variis modis , anteqvam magna rerum discrimina fiunt, surda eorum pectora ad evitandum iræ suæ flagellum excitare soleat. Patet hoc in primis ex Politia Judaica ubi tot clementiæ longanimitatis & justitiæ Divinæ indicia existunt certissima. Testantur etiam mirabiles omnium gentium casus , qvos memoriæ prodiderunt Historici . A summo qvippe numine veniunt terræ motus, inundationes , incendia , pestes, bella & plurima denique alia, qvæ non solum ad turbundos Rerum publicarum status , sed funditus etiam revertendos abunde sufficiunt. Omina, prodigia & ostenta , qvorum congeriem penes omnis ævi scriptores videmus , conversiones & concussiones imperiorum prænunciare creduntur : verum in iis si qvædam, præter modo enumerata darentur, & creduntur.

dulitas & incredulitas humanæ imbecillitati periculosa est ; cum intra certos limites se non contineat, sed efficeratur vel ad superstitionem & anxietatem, quibus nihil rebus gerendis magis noxiū est, vel ad contumum religionis & disciplinæ, ut facilius vatibus suis, quam Ducibus parcat. Unde nec temere credenda, nec superciliosè rejicienda esse censemus.
Valethic tritum illud

*Inter utrumque tene
medio tutissimus ibis.*

Ultorius pergere non vacat. Itaque, verba sunt Boecleri, (a) Contendamus divinandi solertiam, sed prohibemus suplicandi vafritem, laudamus ubiq; observationis industriam, sed conjungimus eligendi prudentiam, intendimus speim, sed moderamur fiducia, metum admittimus, anxietatem damnamus; minora non spernimus, majora sectamur; omnia non captamus curiose, sed caute admittimus : constantia semper utitur, pietate ubique ducimur.

soli DEO Gloria.

(a) *Charact. Pol. Vell. Pat. C. II.*